

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра політології та філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри політології та філософії

 Ольга ВІННІЧУК

26 серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ООК 08 ОСНОВИ ДЕМОКРАТІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО**

підготовки фахівців **першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**
за освітньо-професійною програмою **Політологія**
спеціальності **052 Політологія**
галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки**
мова навчання **українська**

2024-2025 навчальний рік

Розробник програми:

Вадим МАРКІТАНТОВ, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології та філософії

Ухвалено на засіданні кафедри політології та філософії

Протокол № 8 від 26 серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми

Ольга ВІННІЧУК

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Мета вивчення обов'язкового компоненту дисципліни професійної підготовки полягає у всебічному аналізі феномену демократії, принципів, цінностей та ознак демократії, її інститутів, становлення, викликів та проблем демократизації в Україні, а також місця та ролі громадянина в сучасній демократичній країні.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика освітнього компоненту	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Рік навчання	2024-2025	2024-2025
Семестр вивчення	I-II семестри	I-II семестри
Кількість кредитів ЄКТС	6 кредитів	6 кредитів
Загальний обсяг годин	180 годин	180 годин
Кількість годин навчальних занять	90 годин	22 годин
Лекційні заняття	46 годин	12 годин
Практичні заняття	-	-
Семінарські заняття	44 годин	10 години
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна та індивідуальна робота	90 годин	188 години
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

3. Статус дисципліни: обов'язковий компонент професійної підготовки.

4. Передумовою для вивчення освітнього компоненту «Основи демократії та громадянська компетентність» читається у першому та другому семестрах. У другому семестрі дисципліна пов'язана зі вступом до спеціальності, політичною історією сучасного світу та правовими основами професійної діяльності.

5. Програмні компетентності навчання. Дисципліна сприяє формуванню у студентів таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01 Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 04 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності)

ЗК 06 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

СК 01 Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

6. Очікувані результати навчання:

ПРН 06 Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.

7. Методи навчання: словесні та наочні методи підготовки, розповідь, бесіда; презентація; метод порівняння, узагальнення, конкретизація; метод проблемного викладу матеріалу; цифрові методи навчання.

8. Засоби діагностики результатів навчання: опитування, виконання тестових завдань, модульна контрольна робота, екзамен, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle.

9. Програма навчальної дисципліни:

Денна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	разом	У тому числі		
		Лекційні заняття	Семінарські заняття	Самостійна та індивідуальна робота
Поняття демократії	8	2	2	4
Передумови демократії	8	2	2	4
Особливості сучасної демократії	8	2	2	4
Демократія в глобальному контексті	10	4	2	4
Елементи демократії в українській історичній традиції	12	4	2	6
Особливості процесів демократизації в сучасній Україні	12	4	4	4
Права та свободи людини	10	2	2	6
Політична соціалізація особистості	6	-	2	4
Демократія та громадянське суспільство	8	2	2	4
Сутність громадянської компетентності	8	2	2	4
Громадянська культура і роль громадянина	6	-	2	4
Громадянська думка як демократичний інститут	8	2	2	4

За I семестр	104	26	26	52
Сутність громадянської компетентності	8	2	2	4
Групи інтересів у сучасному демократичному суспільстві	8	2	2	4
Політичні партії в умовах демократії	8	2	2	4
Вибори в демократичному суспільстві	8	4	-	4
Легітимність влади в демократичному суспільстві	8	2	2	4
Місьцеве самоврядування в демократичному суспільстві	6	2	2	2
ЗМІ в демократичному суспільстві	8	2	2	4
Етнокультурна багатоманітність	6	-	2	4
Гендерна політика за демократії	8	2	2	4
Сучасні виклики в демократичній державі	8	2	2	4
За II семестр	76	20	18	38
Разом	180	46	44	90

Заочна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	разом	У тому числі		
		Лекційні заняття	Семинарські заняття	Самостійна та індивідуальна робота
Поняття демократії	11	-	1	10
Передумови демократії	9	-	1	8
Особливості сучасної демократії	10	1	-	9
Демократія в глобальному контексті	11	1	-	10
Елементи демократії в українській історичній традиції	14	-	-	14
Особливості процесів демократизації в сучасній Україні	16	-	2	14
Права та свободи людини	12	2	-	10
Демократія та громадянське суспільство	12	2	-	10
Інститути демократичного врядування	12	2	-	10
Громадянська думка як демократичний інститут	12	-	2	10
Громадянська культура і роль громадянина	12	-	2	10
За I семестр	131	8	8	115
Сутність громадянської компетентності	3	1	-	2
Політична соціалізація особистості	3	1	-	2
Групи інтересів у сучасному демократичному суспільстві	4	-	-	4
Політичні партії в умовах демократії	4	-	-	4
Вибори в демократичному суспільстві	5	-	1	4
Легітимність влади в демократичному суспільстві	6	-	1	5
Місьцеве самоврядування в демократичному суспільстві	6	-	-	6

ЗМІ в демократичному суспільстві	4	-	-	4
Етнокультурна багатоманітність	4	-	-	4
Гендерна політика за демократії	4	-	-	4
Сучасні виклики в демократичній державі	6	2	-	4
За II семестр	49	4	2	43
Разом	180	12	10	158

10. Форми поточного і підсумкового контролю.

Основні методи контролю, відповідно до критеріїв оцінювання знань здобувачів освіти та ефективності засвоєння ними курсу, ґрунтується на таких формах участі студентів у освітньому процесі, які підлягають поточному контролю: виступ з основного питання на семінарському занятті, аналітична робота, модульна контрольна, самостійна робота.

Підсумкова оцінка є арифметичною сумою балів за поточний контроль, модульну контрольну роботу, виконання самостійної роботи, залік (I семестр) та екзамен (II семестр).

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів, які отримують студенти у I семестрі

Поточний і модульний контроль – 100 балів		
Поточний контроль	Самостійна робота	МКР
45	10	45

Розподіл балів, які отримують студенти у II семестрі

Поточний і модульний контроль (60 балів)			Екзамен	Сума
Поточний контроль	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	40 балів	100 балів
25 балів	10 балів	25 балів		

Оцінювання семінарського заняття

Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Рівні навчальних	Оцінка в балах (за	Критерії оцінювання
-------------------------	---------------------------	----------------------------

досягнень	12- бальною шкалою)	
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати,

		робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо- професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

**Оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти
Самостійна робота (10 балів)**

Контроль за самостійною та індивідуальною роботою відбувається окремо, за 10-ю системою оцінювання. Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної можуть заводити окремий зошит, можуть виконувати їх в робочому зошиті або ж на листках А-4 формату. У разі їх відсутності – дозволяється захист питань самостійного опрацювання у формі колоквиуму (усно). Наявність або відсутність письмово виконаних завдань впливає на оцінку.

Успішно виконана самостійна та індивідуальна робота вважається, якщо студент отримав рейтинговий бал не менший 60% від загальної кількості балів виділених на неї, тобто не менше як 6 балів.

Критерії оцінювання

10 балів	Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; повнота розкриття завдань; розкриття ключових аспектів завдань. Виконані завдання чітко структуровані. Текст не містить граматичних помилок. Відповіді посилюються всілякими формами графічної інформації: схемами, ілюстраціями тощо. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі.
9 балів	Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; зміст їх відповідає суті завдань, якісно і логічно розкритих у достатньо повній формі. Виконані завдання чітко структуровані, текст не містить граматичних помилок. Відповіді посилюються всілякими формами графічної інформації: схемами, ілюстраціями тощо. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі.
8 балів	Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; зміст їх відповідає суті завдань, якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі. Виконані завдання чітко структуровані, текст не містить граматичних помилок. Відповіді можуть посилюватись всілякими формами графічної інформації: схемами, ілюстраціями тощо. Матеріал завдань частково або не завжди закінчено.
7 балів	Зміст відповідей не зовсім відповідає суті визначеним завданням; відносно якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі; не повне розкриття ключових питань. Текст не містить граматичних помилок. Відповіді не посилюються різними формами графічної інформації: схемами, ілюстраціями тощо. Матеріал завдань частково або не завжди закінчено.
6 балів	Зміст відповідей не зовсім відповідає суті визначеним завданням; відносно якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі; не повне розкриття ключових питань; не усі питання опрацьовано. У тексті зустрічаються граматичні помилки та неточності. Відповіді не посилюються різними формами графічної інформації: схемами, ілюстраціями тощо. Матеріал завдань частковий або не завжди закінчений.
5-0 Балів (не зараховано)	Студент допускає грубі помилки при виконанні роботи. Не розуміє сутність її виконання. Не може розкрити та обґрунтувати поставлені питання. Студент не здатен захистити виконані завдання.

Модульна контрольна робота (25 балів)

Після вивчення усього матеріалу здобувачі вищої освіти пишуть модульну контрольну роботу.

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі (у вигляді відповідей на три зазначених питання або тестових завдань одного рівня, ваговий бал кожного з яких становить –1). До її написання допускаються усі студенти. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

З дисципліни «Основи демократії та громадянське суспільство» здобувачі пишуть одну модульну контрольну роботу.

Оцінювання модульної контрольної роботи

Шкала ECTS	Бали для I семестру	Бали для II семестру	Критерії оцінювання
«відмінно»	45-40 бали	25-23 бали	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання з Основ демократії та громадянського суспільства, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
«добре»	39-33 бали	22-19 балів	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
«задовільно»	32-27 балів	18-15 балів	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«незадовільно»	27 і менше	14 і менше	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Визнання результатів неформальної та (або) інформальної освіти.

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі). URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- громадська або волонтерська діяльність;

Семестровий екзамен (40 балів)

Білет іспиту складається з трьох теоретичних питань, перші два з яких оцінюються по 12 балів, третє, більш складного рівня – 16 балів.

Питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

Оцінка	Вимоги
«Відмінно» 40-35 балів	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні теоретичні знання, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови.
«Добре» 34-29 балів	Якщо відповідь студента відповідає тим самим вимогам, що і для оцінки „відмінно”, але при цьому студент допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу та мовному оформленні висловлювання. Студент вміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може

	застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях.
«Задовільно» 28-24 балів	Якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень предмета, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; не в змозі захистити проект побудови системи роботи з певних тем дисципліни; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовному оформленні викладу.
«Незадовільно» 23 бали і менше	Якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Студент неспроможний виконати стандартні завдання навіть після навідних питань викладача.

Оцінювання екзамену:

Студенти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, не допускаються до іспиту. Вони допускаються до іспиту після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю. Вважається, що студент підготувався до іспиту, якщо рейтингова оцінка за його результатом більша або дорівнює 24 балам. Студентам, які за іспит отримали незадовільну оцінку, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки. Ліквідація академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяється до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускається не більше двох разів з навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Таблиці відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	Підсумкова оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за національною шкалою	
		екзаменаційна	залікова
90-100 і більше	A (відмінно)/Excellent	відмінно	Зараховано/ Passed
82-89	B (добре)	добре	
75-81	C (добре)/Good	задовільно	
67-74	D (задовільно)/Satisfactory		
60-66	E (достатньо)/Enough		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)/Fail	незадовільно	не зараховано /Fail
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)/Fail		

12. Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту «Основи демократії та громадянське суспільство»:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;

- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;

- здобувач вищої освіти вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю, якщо він не відпрацював пропущені навчальні заняття, не пересклав оцінки 0, 1, 2, 3 отримані на навчальних заняттях, не виконав або виконав модульну контрольну роботу, завдання самостійної та індивідуальної робіт з оцінкою, що становить менше 60 % від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт;

- здобувач вищої освіти, який має академічну заборгованість з освітнього компоненту за результатами поточного контролю, не допускається до екзамену. Рішення про недопущення за поданням викладача приймає декан факультету, його оприлюднюють до початку екзамену. У відомості обліку успішності роблять запис «не допущено»;

- здобувач вищої освіти допускається до складання екзамену після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю;

- здобувач вищої освіти підготувався до екзамену з освітнього компонента, якщо його рейтингова оцінка за результатами екзамену є більшою або рівною 24 балам (60 % від максимально можливої для даної форми контролю кількості балів). Рейтингову оцінку такого здобувача вищої освіти з освітнього компонента визначають як суму рейтингової оцінки за результатами поточної успішності та рейтингової оцінки за результатами екзамену;

- якщо допущений до екзамену здобувач вищої освіти не підготувався (його рейтингова оцінка за результатами екзамену є меншою 24 балів), то бали за екзамен до рейтингової оцінки поточної успішності не додаються, виставляють підсумкову оцінку з освітнього компоненту FX за шкалою ЄКТС та «незадовільно» за національною шкалою;

- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю у формі екзамену отримали незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії яку створюють за розпорядженням декана факультету;

- відповідь здобувача вищої освіти, який ліквідує академічну заборгованість на засіданні комісії, оцінюють за 100-бальною шкалою без урахування рейтингової оцінки поточної успішності;

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачі вищої освіти не присвоюють;

- якщо здобувач вищої освіти, допущений до семестрового контролю не з'явився на семестровий екзамен, у відомості обліку успішності викладач записує «не з'явився». Про незалежні від здобувача вищої освіти причини (у тому числі непрацездатність у зв'язку із хворобою), які підтверджують неможливість його присутності на екзамені, він має негайно повідомити декана факультету.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» URL : https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgNAiL_zz/view.

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійна лекційна аудиторія, мультимедійний проєктор, екран для проєктора; ноутбук або персональний комп'ютер, мережа Інтернет, модульне об'єктно-орієнтоване динамічне середовище MOODLE, конференції у Google Meet.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Віннічук О.В. Історія і теорія демократії : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Рута, 2015. 155 с.

2. Демократія. Антологія / упор. О. Проценко. Київ : Смолоскип, 2005. 1104 с.

3. Основи демократії : навчальний посібник для студентів вищ. навч. Закладів / за заг. ред. А. Колодій. Київ : Вид-во «Ай Бі», 2002. 684 с.

4. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Третє вид., оновлене і доповнене / за заг. ред. А. Колодій. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.

Допоміжна:

1. Віннічук О., Маркітантов В., Чабанов В. Вплив е-технологій на формування взаємовідносин влади та громадян в сучасній Україні. *Політикус*. Науковий журнал. 2021. Вип. 4. С. 20-26.

2. Головатий М. Демократія: історія, теорія, практика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та аспірантів-політологів / М. Ф. Головатий. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 230 с.

3. Громадянська освіта: теорія і методологія навчання / Т. Асламова, Т. Бакка, В. Бортніков, Т. Гінєтова та ін. Київ : Вид-во «ЕТНА-1», 2008. 174 с. http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/TTG_main.pdf.

4. Доморослий В. Основи демократії (для студентів неспеціальних факультетів усіх форм навчання) : навчальний посібник. Умань : ВВЦ «Візаві», 2021. 158 с.

5. Жадан І. Громадянська компетентність: соціальні очікування і реалії : монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної соціальної та політичної психології. Кропивницький, 2022. 110 с.

6. Маркітантов В. Безпосередня демократія: можливості реалізації в сучасних умовах. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: вип. 13, у 3 т. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Вип. 13. Т. 1. С. 31-33.

7. Маркітантов В. Органи місцевого самоврядування як елемент політичної структури громадянського суспільства. *Становлення громадянського суспільства: європейський досвід та українські реалії* : зб. матеріалів науково-теоретичної конференції. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. С. 25-28.

8. Маркітантов В., Нечитайло В. Діяльність політичної опозиції на початковому етапі політичної трансформації. *Політологічні студії* : зб. наук. праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф.Кураса НАН України ; [редкол.: В.В. Нечитайло (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. Вип. 4. С. 52-61.

9. Маркітантов В., Нечитайло В. Політико-законодавче забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні *Політологічний вісник* : зб. наук. праць. К. : ВАДЕКС, 2015. Вип. 78. С. 355-364.

10. Маркітантов В., Нечитайло В. Референдум як форма прямої демократії: зарубіжний і вітчизняний досвід. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : зб. наук. праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. Вип. 27. С. 69-74.

11. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін : навч. посібн. / О.В. Філонов, В.М. Субботін, В.В.Пашутін, І. Я. Тодоров. Київ : Знання, 2006. 215 с.

12. Скрипнюк О. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика). Київ : Логос, 2006. 368 с.

13. Угрин Л., Щурко О. Громадянська компетентність в умовах сучасної демократії. Політікус. 2021. Вип. 6. С. 73-78. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/14726/1/Uhryn.pdf>.

14. Цветков В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика: монографія / НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Юридична думка, 2007. 336 с.

15. Рекомендовані джерела інформації.

1. Корисні ресурси Інтернету:

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL : <https://ipriend.gov.ua/>

Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України. URL : <http://ird.gov.ua/>

Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <https://niss.gov.ua/>

Мережа аналітичних центрів України. URL : <http://www.intellect.org.ua/>

Міжнародний центр перспективних досліджень URL : <http://www.icps.kiev.ua/library>

Онлайн бібліотека по політології і політ. наукам URL : <http://politics.ellib.org.ua/>

Український інститут майбутнього. URL : <https://uifuture.org/>

Український незалежний центр політичних досліджень. URL : <http://www.ucipr.kiev.ua/>

Prometeus.org.ua